

Pla docent corresponent al curs 2006-07. Vigent, provisionalment, per al curs 2007-08. Manca l'aprovació del consell de departament i la conformitat del consell d'estudis de Psicologia respecte de la viabilitat i de l'adequació a les normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges.

Codi: 244063 **Curs 2006-07**
Assignatura: **Trastorns del desenvolupament: retard mental, autisme, discapacitats motrius i sensorials. Anàlisi, necessitats educatives i criteris d'intervenció**
Departament: Psicologia Evolutiva i de l'Educació
Caràcter: Optativa
Cicle: Segon
Matèria optativa: Patologies del desenvolupament i necessitats educatives especials
Bloc específic: Salut i benestar
Bloc afí: Educació

Crèdits totals: 6
Crèdits teòrics: 3 Hores presencials setmanals: 3
Crèdits pràctics: 3 Hores tutoritzades setmanals: 1

Coordinador/a: Carme Basil

DESCRIPTORS

Els descriptors, indicadors del contingut de l'assignatura, són els següents: retard mental; discapacitat motora; sordesa; ceguesa; autisme; habilitació; atenció precoç; intervenció educativa; integració escolar; integració laboral; integració social; qualitat de vida en l'edat adulta; intervenció familiar.

RECOMANACIONS

Per seguir amb aprofitament l'assignatura és convenient haver cursat Fonaments de psicobiologia, Bases i inicis del desenvolupament, Desenvolupament en la segona i tercera infància, i Avaluació psicològica.

OBJECTIUS

Objectius generals:

La finalitat d'aquesta assignatura és donar als alumnes l'oportunitat d'adquirir coneixements sobre les característiques i les necessitats especials de les persones amb discapacitats motrius o sensorials, retard mental, autisme o plurideficiències de totes les edats, així com sobre els criteris d'intervenció emprats habitualment pels psicòlegs i psicòlogues que desenvolupen la seva activitat professional en aquest àmbit.

Objectius específics:

- 1 Ajudar-los a comprendre l'abast i les limitacions de les diferents explicacions i teories sobre les diferents discapacitats.
- 2 Proporcionar-los criteris i procediments per a l'avaluació i la intervenció en aquest camp, que els capacitin per als diversos procediments d'habilitació i educació capaços de fomentar el desenvolupament, el benestar i la qualitat de vida.
- 3 Aconseguir que adquireixin criteris i habilitats per a una posterior especialització professional.
- 4 Aconseguir que adquireixin criteris i habilitats per a la recerca d'informació de cara a l'aprofundiment posterior.

TEMARI

Teoria:

1. **Qüestions generals fonamentals.** Evolució històrica del concepte de discapacitat. Deficiència, discapacitat i minusvalidesa. Tipologia dels trastorns del desenvolupament. Perspectives actuals en habilitació i educació especial, normalització i participació social.
2. **Prevenió, detecció i intervenció primerenca.** Característiques i funcions principals dels serveis d'atenció precoç. Àrees i estratègies d'avaluació i intervenció.
3. **La discapacitat intel·lectual.** Concepte de "retard mental". Factors etiològics. Aspectes evolutius de les persones amb retard mental. Identificació i valoració de les persones amb retard mental al llarg del

Pla docent corresponent al curs 2006-07. Vigent, provisionalment, per al curs 2007-08. Manca l'aprovació del consell de departament i la conformitat del consell d'estudis de Psicologia respecte de la viabilitat i de l'adequació a les normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges.

- cicle vital. La intervenció en contextos educatius i habilitadors. Criteris de funcionalitat en la resposta educativa. El context familiar de les persones amb retard mental.
4. **La discapacitat motriu.** Factors etiològics. Aspectes evolutius de les persones amb discapacitat motriu. Intervenció educativa, fisioteràpia, logopèdia i teràpia ocupacional. Recursos i ajuts tècnics per a la mobilitat i el control de l'entorn. La comunicació augmentativa i els sistemes d'accés a l'ordinador. El context familiar de les persones amb discapacitat motriu.
 5. **La discapacitat auditiva.** Descripció i diagnòstic de la sordesa. Aspectes evolutius de les persones amb sordesa. Comunicació i llenguatge: accés a la llengua oral, la llengua de signes i la comunicació bimodal. L'avaluació de les persones amb discapacitat auditiva. L'educació i l'habilitació en contextos familiars, educatius i comunitaris.
 6. **La discapacitat visual.** Aspectes evolutius de les persones amb discapacitat visual. Identificació i valoració de les necessitats especials de les persones cegues i deficientes visuals. L'educació i l'habilitació de les persones amb discapacitat visual. Recursos i ajuts tècnics per a la mobilitat. L'accés a la informació: el sistema Braille i els ajuts tiflotècnics. El context familiar de les persones amb discapacitat visual.
 7. **L'autisme i els trastorns profunds del desenvolupament.** Definició i diagnòstic. Aspectes evolutius de les persones amb autisme. Identificació i valoració de les necessitats de les persones amb autisme. Socialització, comunicació i llenguatge; la comunicació total. El context familiar, les persones amb autisme i trastorns profunds del desenvolupament.
 8. **Temes crucials en la joventut i en l'edat adulta de les persones amb discapacitat.** Independència i qualitat de vida. Relacions socials i participació comunitària. La sexualitat. Formació i ocupació laboral.

Pràctiques (vegeu fitxes adjuntes)

Activitats pròpies de l'estudiant (vegeu fitxes adjuntes)

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia fonamental:

- Diputació de Barcelona (2001) *Llibre blanc de l'atenció precoç*. Barcelona: Diputació de Barcelona
- Giné C. et al. (ed.) (2003). *Trastorns del desenvolupament i necessitats educatives especials*. Barcelona: Editorial UOC.
- Marchesi, A.; Coll, C.; Palacios, J. (ed.) (1999). *Desarrollo Psicológico y Educación : Trastornos del desarrollo y necesidades educativas especiales (segunda edición revisada)*. Madrid: Alianza Psicología, págs. 213–383.
- Soler, J. M. (1998). "Intervención social y retraso mental". A: Fundació Pere Tarrés (ed.) *Postgrado en intervención social con personas con disminución*. Barcelona: Fundació Pere Tarrés.
- Verdugo, M. A. (1995). *El papel de la psicología de la rehabilitación en la integración de personas con discapacidad y en el logro de calidad de vida*. Siglo Cero, 25(6), págs. 33–40

Bibliografia d'aprofundiment:

TEMA 1. Conceptes bàsics generals

Ajuntament de Barcelona, Institut Municipal de Disminuïts. (1991). *Disminució i societat*. Barcelona: Autor.

UNESCO-MEC (1994). *Necesidades Educativas Especiales: Declaración de Salamanca*. Siglo Cero, 25(6), págs. 5–15.

TEMA 2. Prevenció, detecció i intervenció primerenca

Backer, L.B.; Brightman, L. A.; Heifetz, J. L.; Murphy, M.D. (1980). *¿Cómo enseñar a mi hijo?*. Madrid: Pablo del Río, 1980 (original en anglès: 1978).

Pla docent corresponent al curs 2006-07. Vigent, provisionalment, per al curs 2007-08. Manca l'aprovació del consell de departament i la conformitat del consell d'estudis de Psicologia respecte de la viabilitat i de l'adequació a les normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges.

Cunningham, C.; Davis, H. (1988). *Trabajar con los padres: Marcos de colaboración*. Madrid: M.E.C. i Siglo XXI.

De Moor, J. M. H.; Van Waesberghe, B.T.M.; Hosman, J.; Jaeken, D.; Miedema, S. (1991). *Atención precoz para niños que presentan trastornos del desarrollo*. Iseborn (Bèlgica): Manuscrit no publicat.

TEMA 3. La discapacitat intel·lectual

Brown, L.; Certo, N.; Gruenwald, L. "Una estratègia per desenvolupar continguts curriculars funcionals i apropiats a l'edat cronològica per a adolescents i adults joves amb dèficits severos". A: Ortega, J. L. i Matson, J. L. (ed.) (1979). *Recerca actual en integració escolar*. Departament d'Ensenyament, Documents d'Educació Especial, 7.

Verdugo, M. A. (1994) *El cambio de paradigma en la concepción del retraso mental: la nueva definición de la AAMR*. *Siglo Cero* 25, vol 3, pàg. 5-24.

TEMA 4. La discapacitat motriu

Basil, C., Soro-Camats, E., y Rosell, C. 1998). *Sistemas de signos y ayudas técnicas para la comunicación aumentativa y la escritura*. Barcelona: Masson.

Puyuelo, M., Póo, P., Basil, C. Y Le Métayer, M. (1996). *Logopedia en la parálisis cerebral*. Barcelona: Masson.

TEMA 5. La discapacitat auditiva

Sacks, O. (1991). *Veo una voz. Viaje al mundo de los sordos*. Madrid: Anaya.

Torres, S. (comp.) (1992). *Discapacidad y sistemas de comunicación*. Madrid: Real Patronato de Prevención y Atención a Personas con Minusvalía, Ministerio de Asuntos Sociales.

TEMA 6. La discapacitat visual

Leonhardt, M. (1988). *Treballant amb pares. Una aproximació teòrica per entendre els pares del nen cec*. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions (*Quaderns per a l'educació del deficient sensorial*, 6).

Sacks, O. (1997). *Un antropòlogo en Marte*. Barcelona: Anagrama.

Torres, S. (comp.) (1992). *Discapacidad y sistemas de comunicación*. Madrid: Real Patronato de Prevención y Atención a Personas con Minusvalía, Ministeri d'Assumptes Socials.

TEMA 7. L'autisme i els trastorns profunds del desenvolupament

Sacks, O. (1997). *Un antropòlogo en Marte*. Barcelona: Anagrama, 1997.

Von Tetchner, S.; Martinsen, H. (1993). *Introducción a la enseñanza de signos y al uso de ayudas técnicas para la comunicación*. Madrid: Visor, (original de 1991).

TEMA 8. Temes crucials en la joventut i l'adulthood de les persones amb discapacitat

Brown, L. (1989). *Criterios de funcionalidad*. Barcelona: Milán-Fundació Catalana Síndrome de Down.

García Viso, M.; Puig de la Bellacasa, R. (1989). *Empleo, Discapacidad e Innovación Tecnológica*. Madrid: Los Libros de FUNDESCO.

Diversos autors. (1991). "Dossier monogràfic sobre sexualitat". *Minusval*. pàg. 11-42.

AVALUACIÓ

L'avaluació de l'assignatura inclou:

A. una prova escrita consistent en preguntes curtes "tipus tema" relacionades amb els continguts teòrics (5 punts) i pràctics (2 punts) de l'assignatura, i amb els continguts del treball propi de l'alumne (1 punt). L'examen constarà d'entre 4 i 10 preguntes.

B. la valoració dels treballs relatius a les activitats de pràctiques (2 punts).

Els alumnes obtindran la seva qualificació total sumant la nota de l'examen (fins a 8 punts) amb la nota obtinguda dels treballs de pràctiques (fins a 2 punts). Les pràctiques dels alumnes que no les hagin superat per curs s'avaluaran en l'examen final (una pregunta extra) (2 punts).

Requisit: que l'examen resulti aprovat (mínim 4 punts).

Pla docent corresponent al curs 2006-07. Vigent, provisionalment, per al curs 2007-08. Manca l'aprovació del consell de departament i la conformitat del consell d'estudis de Psicologia respecte de la viabilitat i de l'adequació a les normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges.

Barem: 0-4 = Suspens
 5-6 = Aprovat
 7-8 = Notable
 9-10 = Excel·lent

Pla docent corresponent al curs 2006-07. Vigent, provisionalment, per al curs 2007-08. Manca l'aprovació del consell de departament i la conformitat del consell d'estudis de Psicologia respecte de la viabilitat i de l'adequació a les normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges.

**PRÀCTIQUES DE L'ASSIGNATURA OPTATIVA
TRASTORNS DEL DESENVOLUPAMENT: RETARD MENTAL, AUTISME, DISCAPACITATS
MOTRIUS I SENSORIALS. ANÀLISI, NECESSITATS EDUCATIVES I CRITERIS
D'INTERVENCIÓ**

Pràctica número 1 (Obligatòria)

Títol de la pràctica	Programació d'activitats d'intervenció en el cas de persones amb retard mental
Tipus de pràctica	Problemes
Objectius	Quan acabi la pràctica, els alumnes hauran estat capaços d'aplicar els criteris de funcionalitat, adequació a l'edat cronològica i foment de la independència i la qualitat de vida, a la definició i justificació d'activitats d'intervenció, corresponents a l'àmbit de la psicologia de l'habilitació.
Contingut	<ol style="list-style-type: none">1. Lectura de l'article de Brown, Certo i Gruenwald (1979), així com de la definició de les habilitats adaptatives de l'article de Verdugo (1994) i del capítol 7 de l'obra de Brown (1989), obres referenciades al temari.2. Definició d'activitats d'intervenció, en relació a les 10 habilitats adaptatives, per a un adolescent o un adult amb retard mental: descripció de l'activitat i concreció d'objectius i procediments d'intervenció.3. Justificació de cada activitat en relació als 11 criteris definits per Brown (1989):4. Elaboració d'un informe de pràctiques
Durada	10 hores (5h presencials i 5h de treball personal)
Avaluació	Els alumnes obtindran un màxim d'1 punt, que es sumarà a la nota total de les preguntes de l'examen corresponents als crèdits teòrics, pràctics i del treball propi.

Pla docent corresponent al curs 2006-07. Vigent, provisionalment, per al curs 2007-08. Manca l'aprovació del consell de departament i la conformitat del consell d'estudis de Psicologia respecte de la viabilitat i de l'adequació a les normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges.

**PRÀCTIQUES DE L'ASSIGNATURA OPTATIVA
TRASTORNS DEL DESENVOLUPAMENT: RETARD MENTAL, AUTISME, DISCAPACITATS
MOTRIUS I SENSORIALS. ANÀLISI, NECESSITATS EDUCATIVES I CRITERIS
D'INTERVENCIÓ**

Pràctica número 2 (Obligatòria)

Títol de la pràctica	Valoració dels recursos i ajuts tècnics en el cas de persones amb discapacitat motriu.
Tipus de pràctica	Problemes
Objectius	Quan acabi la pràctica, els alumnes hauran estat capaços d'identificar i descriure amb precisió diversos recursos materials i ajuts tècnics per a la comunicació, la mobilitat, l'accés a l'ordinador i l'autonomia personal a partir de l'observació de casos pràctics filmats en vídeo, de valorar-los i de formular recomanacions de millora i noves prescripcions en forma de suggeriments adreçats als professionals encarregats de l'atenció directa.
Contingut	<ol style="list-style-type: none">1. Observació i descripció concisa de diversos recursos materials i ajuts tècnics per a persones amb discapacitat motriu2. Formulació de recomanacions de millora i noves prescripcions en forma de suggeriments adreçats als professionals encarregats de l'atenció directa.3. Elaboració d'un informe de pràctiques
Durada	10 hores (5h presencials i 5h de treball personal)
Avaluació	Els alumnes obtindran un màxim d'1 punt, que es sumarà a la nota total de les preguntes de l'examen corresponents als crèdits teòrics, pràctics i del treball propi.

Pla docent corresponent al curs 2006-07. Vigent, provisionalment, per al curs 2007-08. Manca l'aprovació del consell de departament i la conformitat del consell d'estudis de Psicologia respecte de la viabilitat i de l'adequació a les normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges.

**ACTIVITATS PRÒPIES DE L'ESTUDIANT
DE L'ASSIGNATURA OPTATIVA
TRASTORNS DEL DESENVOLUPAMENT: RETARD MENTAL, AUTISME, DISCAPACITATS
MOTRIUS I SENSORIALS. ANÀLISI, NECESSITATS EDUCATIVES I CRITERIS
D'INTERVENCIÓ**

Activitat pròpia única (Obligatòria)

Títol de l'activitat	Anàlisi i valoració del principi de "qualitat de vida" com a criteri regulador de la intervenció.
Objectius	Quan acabi el treball, els alumnes hauran estat capaços d'identificar els aspectes crucials per a la qualitat de vida de persones amb sordesa, ceguesa o bé autisme en l'edat adulta, a partir de la lectura de relats de casos, i sabran valorar-ne les repercussions per a la intervenció.
Contingut	<ol style="list-style-type: none">1. Lectura d'una de les següents obres, referenciades al temari: Sacks (1991) en relació al tema de la sordesa; Sacks (1997) els dos capítols corresponents als casos de persones amb ceguesa; Sacks (1997) els dos capítols corresponents als casos de persones amb autisme.2. Resum de les idees principals de la lectura i relació amb els coneixements teòrics generals sobre el tema.3. Anàlisi dels aspectes del relat que es puguin considerar crucials per la qualitat de vida dels protagonistes.4. Elaboració d'una definició general de qualitat de vida aplicable a les persones amb discapacitat a l'edat adulta.
Durada	15 hores.
Avaluació	Els alumnes obtindran un màxim d'1 punt, en les preguntes corresponents que s'inclouin a l'examen final.